

визначити оптимальні методи обробітку ґрунту, внесення добрив та інші агротехнічні заходи.

Забезпечення сталого розвитку сільських територій вимагає всебічного та системного підходу, який охоплює різні аспекти життя сільських громад. Насамперед важливим є раціональне землекористування, яке передбачає ефективне використання земельних ресурсів із мінімізацією негативного впливу на навколишнє середовище. Деградація ґрунтів потребує впровадження сучасних методів ґрунтозахисного землеробства. Окрім раціонального землекористування, ключовим елементом сталого розвитку сільських територій є розвиток інфраструктури. Ефективне планування використання землі та об'єктивна оцінка земель допоможе у досягненні сталого розвитку.

Список використаних джерел: 1. Іванюта С. П., Коломієць О. О., Малиновська О. А., Якушенко Л. М. Зміна клімату: наслідки та заходи адаптації : аналіт. доповідь / за ред. С. П. Іванюти. Київ : НІСД, 2020. 110 с. URL: niss.gov.ua/sites/default/files/2020-10/dop-climate-final-5_sait.pdf 2. 1. Як міграція молоді з села руйнує українське село. Village-Life.biz. 06.01.2024. URL: <https://surl.li/patkuq> 3. Орел А., Дяченко В. Сучасні аспекти розвитку органічного землеробства в умовах сталого сільського господарства. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-91>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ: КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Дубовик Іван Іванович, старший викладач
Сумський національний аграрний університет
ivan.dubovyk@snau.edu.ua

У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України особливого значення набуває питання забезпечення сталого розвитку у сфері землеустрою. Земельні ресурси – це основа економічного, екологічного та соціального потенціалу держави, а їх ефективне, безпечне і раціональне використання є ключовим чинником сталого відновлення країни після війни. Водночас ведення бойових дій, тимчасова окупація територій, використання земель для військових цілей, масове забруднення і руйнування інфраструктури значно ускладнили процес реалізації державної політики у сфері охорони земель та землекористування.

Контроль за дотриманням земельного законодавства у період воєнного стану стикається з численними викликами. З одного боку, в умовах надзвичайної ситуації пріоритетом стає забезпечення обороноздатності, безпеки та організація гуманітарної допомоги, що може призводити до тимчасового послаблення інституційного контролю. З іншого боку, військові дії завдають безпрецедентної шкоди ґрунтам, водним ресурсам, ландшафтам, ігнорування чого матиме довгострокові наслідки для національного розвитку та здоров'я населення.

Державний контроль за охороною та використанням земель у цей період здебільшого зосереджено на фіксації порушень, спричинених військовими

діями, оцінці завданої шкоди та визначенні шляхів її компенсації. Важливо відзначити, що чинне земельне законодавство України, зокрема Земельний кодекс, Закон «Про охорону земель», а також постанови Кабінету Міністрів України передбачають спеціальні процедури встановлення факту правопорушення, притягнення до відповідальності, а також механізми відновлення правомірного стану земель. Проте в умовах війни практична реалізація цих положень потребує адаптації до реалій – зокрема, спрощення доступу до процедури фіксації збитків, цифровізації процесу подачі заяв та активного залучення місцевих громад.

Сталий розвиток у сфері землеустрою є ключовим елементом для збереження та відновлення природних ресурсів України, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Ефективний контроль за дотриманням земельного законодавства забезпечує раціональне використання земельних ресурсів, сприяє екологічній безпеці та відновленню економіки країни.

З початком воєнного стану в Україні було внесено низку змін до земельного законодавства, спрямованих на адаптацію до нових реалій. Зокрема, Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 року № 564 визначила особливості ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану. Ці зміни спрямовані на спрощення процедур реєстрації та забезпечення безперервності обліку земельних ресурсів [1].

В умовах воєнного стану контроль за дотриманням земельного законодавства набуває особливого значення. Органи місцевого самоврядування та державні установи здійснюють моніторинг використання земель, запобігаючи їх нецільовому використанню та незаконному відчуженню. Наприклад, у Сумській області проведено інвентаризацію земель, за результатами якої оформлено право комунальної власності на площу 87 972,0871 га, що становить 55% від загальної площі земель лісового фонду [2].

У межах аналізу ефективності контролю за дотриманням земельного законодавства доцільним є розгляд кількісних показників, які демонструють фактичну реалізацію державного нагляду в Сумській області за останні 10 років. Для цього проаналізовано відкриті дані Державної екологічної інспекції України, Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру, а також інформацію з єдиного державного вебпорталу відкритих даних.

Нижче подано графік, який ілюструє кількість перевірок дотримання земельного законодавства, здійснених у Сумській області впродовж 2015–2024 років.

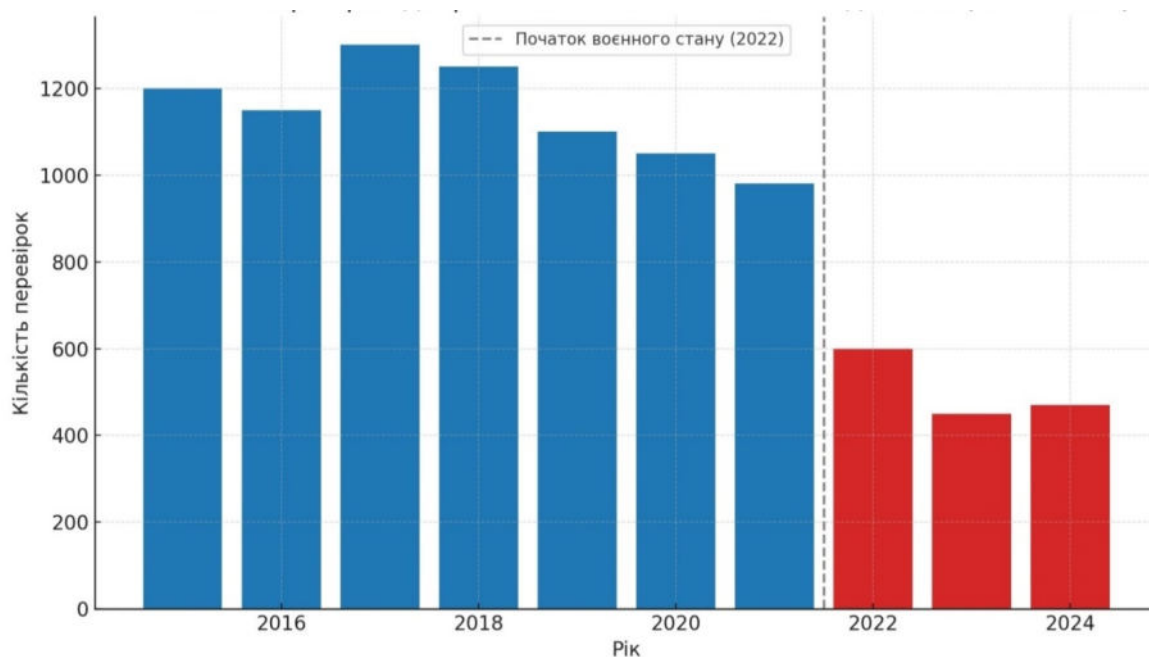

Рис. 1. Кількість перевірок у Сумській області за 2015–2024 рр.

На рис. 1 бачимо графік, який чітко демонструє динаміку кількості перевірок за 10-річний період. Синім кольором позначено роки до введення воєнного стану (2015–2021), червоним – період після 24 лютого 2022 року. Спостерігається загальна тенденція до зниження кількості перевірок у період дії воєнного стану. Це пов'язано з тимчасовим обмеженням проведення планових заходів державного контролю, переміщенням великої кількості державних службовців, обмеженням доступу до окремих територій, а також переформатуванням пріоритетів у діяльності контролюючих органів.

Водночас, за умов війни посилилась роль громадського контролю, онлайн-звернень громадян та фіксації порушень через цифрові сервіси. Це дозволяє зберігати певний рівень нагляду навіть за відсутності повноцінних перевірок на місцях. Зокрема, у 2023 році спостерігалось часткове зростання кількості перевірок порівняно з 2022 роком, що свідчить про адаптацію контрольної системи до нових умов.

Відновлення повноцінного інституційного контролю та розширення повноважень місцевого самоврядування у сфері нагляду за землеустроєм є важливим кроком у напрямку забезпечення сталого розвитку в регіоні.

Для підтримки землевласників, чії ділянки постраждали внаслідок воєнних дій, запроваджено податкові пільги. Зокрема, власники земельних ділянок, що перебувають у консервації або забруднені вибухонебезпечними предметами, можуть отримати звільнення від сплати земельного податку. Рішення про надання таких пільг приймається відповідними органами місцевого самоврядування або військовими адміністраціями [3].

Використання відкритих даних сприяє підвищенню прозорості та ефективності управління земельними ресурсами. Публічна кадастрова карта України надає доступ до інформації про земельні ділянки, їх межі та призначення, що дозволяє громадянам та організаціям здійснювати громадський контроль за використанням земель.

Після завершення воєнних дій перед Україною постануть значні виклики, пов'язані з відновленням земельних ресурсів. Необхідно буде провести детальну оцінку стану земель, здійснити заходи з рекультивації пошкоджених територій та забезпечити повернення земель до продуктивного використання. У цьому контексті важливою є співпраця між державними органами, науковими установами та громадськістю для розробки та впровадження ефективних стратегій відновлення.

Післявоєнне відновлення потребує переосмислення функціонування системи землеустрою з орієнтацією на принципи сталого розвитку. Має бути створено ефективний механізм співпраці між державними органами, органами місцевого самоврядування, науковими установами та громадянським суспільством. Така взаємодія дозволить не лише виявляти та усувати наслідки нераціонального використання земель, а й запобігати подібним практикам у майбутньому. Особливу увагу слід приділити запровадженню екологічної експертизи та стратегічної екологічної оцінки для всіх проєктів, пов'язаних з реконструкцією територій, а також створенню публічних реєстрів пошкоджених земель, доступних як для громадськості, так і для потенційних інвесторів у сфері відновлення.

Важливим елементом контролю має стати цифровий моніторинг земельних ресурсів, що базується на супутникових знімках, геоінформаційних системах (ГІС) та відкритих даних. Такі інструменти не лише забезпечують прозорість управління, а й дозволяють виявляти факти самовільного захоплення земель, порушення цільового призначення, засмічення та деградації ґрунтів. В умовах обмеженого доступу до територій через військові дії саме дистанційні методи контролю набувають особливого значення.

У контексті післявоєнного розвитку необхідно також посилити інституційну спроможність Державної екологічної інспекції та інших контролюючих органів, забезпечити їхню матеріально-технічну базу, кадри та правову підтримку. Законодавчо слід передбачити створення спеціальних комісій або робочих груп з фіксації екологічної шкоди, які працюватимуть на деокупованих територіях. Результати їхньої діяльності мають не лише правове значення для внутрішніх судових процесів, але й виступають основою для міжнародних позовів проти агресора щодо відшкодування шкоди довкіллю.

Забезпечення сталого розвитку в землеустрої в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України вимагає комплексного підходу, що включає ефективний контроль за дотриманням земельного законодавства, підтримку землевласників через податкові пільги, використання відкритих даних для підвищення прозорості та розробку стратегій відновлення пошкоджених земель. Тільки за умови скоординованих дій усіх зацікавлених сторін можливо досягти раціонального використання та збереження земельних ресурсів України для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел: 1. Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 564 . URL: <https://surl.li/botxpz>. 2. У Сумській обласній раді пройшло засідання постійної комісії з питань земельних та водних ресурсів: Сумська обласна рада –

офіційний сайт URL: <https://surli.cc/wvryux>. 3. Плата за землю: які податкові пільги діють під час воєнного стану: Державна податкова служба України – офіційний сайт URL: <https://surli.cc/rnpgpb>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Капінос Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент
Сумський національний аграрний університет
nataliia.kapinos@snau.edu.ua

Сема Альона Миколаївна, в.о. Директора Сумського регіонального центру
ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»
gamsomy@gmail.com

Гончаренко Вероніка Миколаївна, здобувачка вищої освіти
Сумський національний аграрний університет
nika_3207@ukr.net

Інвентаризація земель у сучасній міжнародній практиці є ключовим елементом просторового планування та ефективного управління земельними ресурсами. Її проведення базується на уніфікованих підходах до збору, обробки, зберігання та обміну просторовими даними, що дозволяє створювати інтегровані кадастрові системи, узгоджені з іншими державними реєстрами. Стандартизація цього процесу здійснюється відповідно до норм, запропонованих авторитетними міжнародними організаціями, серед яких Міжнародна федерація геодезистів (FIG), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) та Європейська інфраструктура просторових даних (INSPIRE). Завдяки цим підходам забезпечується сумісність національних кадастрів, що особливо важливо у контексті транскордонного управління, залучення інвестицій та міжнародної співпраці в галузі землекористування.

Використання єдиних стандартів дозволяє інтегрувати геопросторову інформацію між країнами, сприяючи ефективному врегулюванню земельних питань. Водночас, різниця між національними методами інвентаризації, особливості нормативно-правової бази та наявність різних технічних стандартів часто ускладнюють імплементацію міжнародного досвіду на національному рівні. Ці труднощі потребують перегляду законодавчих актів, адаптації існуючих процедур і впровадження сучасних цифрових технологій, які забезпечують гармонізацію кадастрових даних.

Порівняння підходів до інвентаризації земель за міжнародними стандартами та українською практикою виявляє суттєві розбіжності в технічних, правових і адміністративних аспектах. У міжнародній практиці пріоритет надається використанню супутникових технологій, дронів, геоінформаційних систем (ГІС), а також відкритим форматам даних, що забезпечує швидкий та прозорий обмін інформацією. У той час як в Україні досі застосовуються переважно традиційні методи, включаючи аерофотознімання та наземну геодезію, з обмеженим доступом до кадастрових відомостей та тривалими